

Het overleg

Dat het centraal overleg in de Stichting van de Arbeid vorige week is mislukt, zal niet als een verrassing zijn gekomen. In vrijwel alle beschouwingen die aan het overleg voorafgingen werd gewezen op de schijnbaar onoverbrugbare geschilpunten tussen de partijen; een loonmaatregel zou onvermijdelijk zijn. Dat laatste was ook de algemene teneur in de commentaren na afloop van het overleg. Laten we eens nader bekijken waarop het overleg in de Stichting nu uiteindelijk is stukgelopen. Hoewel over de inhoud van het gesprek onduidelijke en soms wat tegenstrijdige berichten de ronde doen, lijkt me dat er in feite drie geschilpunten onopgelost zijn gebleven.

1. Allereerst is daar het „inkomensplaatje”. Bij de door het kabinet (en de Tweede Kamer) voorgestelde extra loonmatiging van 2,5% zou het koopkrachtverlies lopen van 1% voor de minimumloners tot 3,5% voor 4X modaal. Voor zowel de FNV als het CNV is het aantasten van de koopkracht van het minimumloon onaanvaardbaar. Er moet een grotere bijdrage van de hogere inkomens worden gevraagd. Het kabinet en de werkgevers zijn evenwel politiek sterk gekant tegen een forsere nivellering. Bovendien kan er volgens minister Albeda eenvoudig niet voldoende aan de bovenkant van de inkomensladder worden gehaald, om een dreigend koopkrachtverlies aan de onderkant op te vangen.

2. Als tweede geschilpunt valt te noemen de omvang van de loonmatiging. Het kabinet wil de 2,5% loonmatiging voor 2% „halen” uit de prijscompensatie en voor 0,5% uit de vakantietoelage. Het principe van de prijscompensatie is voor de FNV echter nog steeds heilig. De FNV wil wél akkoord gaan met een aftopping van de prijscompensatie (en de vakantietoelage) bij anderhalf of twee keer modaal. Principieel zie ik niet zoveel verschil, maar materieel wél: het tegenvoorstel van de FNV levert zeker geen 2,5% loonmatiging op (waarmee meteen de voorkeur van de FNV voor aftopping is verklaard).

3. Het derde geschilpunt betreft de winst-werkrelatie. De vakbeweging, en in het bijzonder de FNV, wil het brengen van een extra loonoffer in overweging nemen, mits daartegenover werkgelegenheids garanties van de werkgevers staan. Het is nog onduidelijk of de FNV daarbij korte-termijngaranties voor ogen staan, in de zin van „gelijk oversteken”, of dat lange-termijnafspraken mogelijk zijn. Minister Albeda vindt de eis van de vakbeweging voor *direct* meer werkgelegenheid onjuist. Op een OECD-conferentie, vorige week in Parijs, stelde de minister dat alleen al voor het *handhaven* van de werkgelegenheid bij een stagnerende groei en stijgende overheidsuitgaven, een verlaging van de particuliere inkomens onvermijdelijk is. Pas „daarna” zou extra inleveren meer werk kunnen opleveren. Minister Albeda sprak van een „faseverschil” m.b.t. de opvattingen van de vakbeweging op dit punt, maar het lijkt me dat de minister de zaak daarmee toch iets te rooskleurig voorstelt. De werkgevers verzetten zich om drie redenen tegen een concrete winst-werkrelatie: a. met de inspraak van de werknemers m.b.t. de aanwending van hun loonoffer is de autonomie van de werkgever in het geding; b. de rendementspositie van het bedrijfsleven is zo verzwakt, dat eerst een begin moet worden gemaakt met het financieel orde op zaken stellen; c. de overheid moet eerst maar eens komen tot een sanering van de staatsfinanciën.

Tot zover beknopt de drie belangrijkste geschilpunten tussen werkgevers, werknemers en kabinet. De vraag is of, gezien deze punten, de aangekondigde derde ronde van het overleg enige kans van slagen heeft. Daarbij moet worden bedacht dat het kabinet een vrijwillige loonmatiging verre prefereert boven een gedwongen looningreep. Een centraal akkoord mag dan ook letterlijk wel wat kos-

ten. Zo deed minister Albeda, vóór het opleggen van de loonmaatregel begin dit jaar, het bijna-akkoord van eind 1979 als laatste bod, hoewel inmiddels cijfers over de economische groei bekend waren geworden die erop duiden dat het akkoord in feite „onbetaalbaar” zou zijn. De voorkeur van het kabinet voor een vrijwillige loonmatiging zal intussen niet zijn veranderd. Zeker nu de opvatting algemener wordt dat we waarschijnlijk aan het begin staan van een aantal magere jaren, zou het doorbreken van de patstelling tussen werkgevers en werknemers door middel van een centraal akkoord van grote betekenis zijn, ook voor het arbeidsvoorwaardenoverleg in de komende jaren.

Niet alleen het kabinet heeft evenwel belang bij een centraal akkoord. Het is zeker niet onwaarschijnlijk dat ook de vakbeweging gedwongen wordt tot een pragmatische opstelling. Het CNV vervult hierin een voortrektersrol, maar ook uit de opvatting van de FNV dat een derde gesprek voor haar in ieder geval zinvol is, kan enige moed worden geput. Op zich ligt een bijstelling van het FNV-beleid ook wel voor de hand. Vergeten wordt wel eens dat werknemers lid worden van een vakbond, omdat ze denken dat op die manier hun belangen worden behartigd. Zijn de leden dit jaar (financieel) aan hun trekken gekomen? Zeker niet. Doordat de FNV vanwege interne verdeeldheid het „bijna-akkoord” niet kon accepteren, hebben de werknemers in Nederland genoeg moeten nemen met een toeslag van slechts f. 26 bruto per maand, belangrijk minder dan de loonstijging in het „bijna-akkoord”. Door de opstelling van de FNV zijn de leden er dus knap op achteruitgegaan. Ook dit jaar zal gelden dat centrale afspraken voordeliger zullen zijn dan een (anders onvermijdelijke) looningreep. De FNV kan wederom vasthouden aan allerlei verworven rechten, maar wellicht zullen ook de leden zich gaan realiseren dat die principes uiteindelijk wel duur zijn en dat men geen contributie betaalt voor een jaarlijkse gratis busreis naar Amsterdam, om daar heel hard „Ik pik het niet” te roepen. Het gevaar van ledenverlies als de FNV wederom buitenspel komt te staan, is zeker niet denkbeeldig.

Zijn er voor de werknemers en het kabinet duidelijk voordelen bij een centraal akkoord, het lijkt erop dat de werkgevers, in het bijzonder het VNO, het meest voelen voor een loonmaatregel. Voorzitter Van Veen heeft inmiddels al te kennen gegeven dat wat hem betreft de derde ronde van het overleg niet hoeft door te gaan en dat de regering nu maar snel moet ingrijpen. Het heeft er alle schijn van dat de werkgevers niets voelen voor werkgelegenheidsafspraken met de vakbeweging. Het is goed hierbij te bedenken dat het op centraal niveau „slechts” kan gaan om de *intentie* voor dergelijke afspraken, het doen van *aanbevelingen* voor het overleg in de sectoren. Maar Van Veen lijkt op dit punt geen speelruimte te krijgen van zijn achterban. Daarbij speelt uiteraard mee dat de werkgevers nog altijd niet onder de indruk zijn van de matigingsbereidheid van de vakbeweging.

Er komt waarschijnlijk geen centraal akkoord tot stand. Dat zal dan uiteindelijk het gevolg zijn van de problemen ten aanzien van een nadere concretisering van de winst-werkrelatie. In de twee andere geschilpunten, de nivellering en de mate van loonmatiging, lijkt voldoende onderhandelingsruimte aanwezig om toch tot overeenstemming te komen, ook al zal dat vrijwel zeker betekenen dat de 2,5% loonmatiging niet wordt gerealiseerd. Maar gezien het belang van een centraal akkoord op lange termijn zou het bijzonder onverstandig zijn als men het op dit punt zou laten afspringen.

T. de Bruin